didaskalia
gazeta teatralna

Z numeru: **Didaskalia 195**
Data wydania: październik 2026
Źródło:
https://didaskalia.pl/pl/artykul/wstep-badania-artystyczne-w-sztukach-performatywnych-w-europie-srodkowo-wschodniej

/ BADANIA ARTYSTYCZNE

# Wstęp. Badania artystyczne w sztukach performatywnych w Europie Środkowo-Wschodniej

Monika Kwaśniewska-Mikuła
Anna Majewska
Zofia Reznik

W marcu 2026 roku opublikowałyśmy call for papers pod tytułem *Badania artystyczne w sztukach performatywnych w Europie Środkowo-Wschodniej*. Duże zainteresowanie, z jakim spotkało się nasze zaproszenie, oraz różnorodność otrzymanych propozycji nie tylko nas ucieszyły, ale także pokazały skalę potrzeb związanych z dzieleniem się praktykami badawczo-artystycznymi oraz poddawaniem ich refleksji w formie dyskursu naukowego.

W bieżącym numerze publikujemy blok pierwszych materiałów przygotowanych w odpowiedzi na nasze zaproszenie. Dotyczą one jednego z istotnych obszarów praktyk artystyczno-badawczych i namysłu nad nimi, czyli działań na styku sztuk społecznych, praktyk partycypacyjnych,

etnografii, antropologii i animacji kultury. Obszar ten ma w Polsce własną historię i zaplecze metodologiczne, obejmujące wypracowane przez lata sposoby łączenia działalności artystycznej z badaniem rzeczywistości społecznej. Publikowane materiały pozwalają przyjrzeć się zarówno jego niektórym tradycjom, jak i obecnym praktykom.

W prezentowanym bloku szczególnie wyraźnie zaznacza się perspektywa środowiska związanego z Instytutem Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, a więc mającego silne osadzenie instytucjonalne. Publikujemy rozmowę Janusza Byszewskiego, Zofii Dworakowskiej, Zuzanny Grębeckiej i Doroty Sosnowskiej – osób związanych z działającym w tym instytucie Zespołem Sztuk Społecznych. Dyskusja dotyczy tradycji badań poprzez sztukę oraz zachodzących w czasie zmian w ich rozumieniu i praktykowaniu. Rozmowie towarzyszy tekst Suzanne Lacy *Terytorium debaty – w poszukiwaniu języka krytycznego dla sztuki publicznej*, przetłumaczony w ramach prac translatorium prowadzonego na kierunku Sztuki społeczne w Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Choć nie jest on nowy (ukazał się w 1995 roku), publikujemy go z uwagi na to, że dla warszawskiego środowiska sztuk społecznych stanowi istotny kontekst metodologiczny do myślenia o działaniach na pograniczu sztuki i humanistyki. Autorką trzeciej wypowiedzi prezentowanej w bloku jest Maja Dobiasz-Krysiak – związana z IKP, a obecnie pracująca w Katedrze Etnologii i Antropologii Kulturowej UMK w Toruniu – która przygląda się grupie „pARTner", działającej w latach osiemdziesiątych, jako potencjalnemu źródłu polskich badań artystyczno-społecznych.

Zestawiając te materiały, chcemy przyjrzeć się działaniom na styku sztuki tworzonej ze społecznościami, antropologii i animacji kultury jako jednej z tradycji, z których mogą wyrastać badania artystyczne w Polsce. Interesuje

nas lokalna historia artystycznych poszukiwań poznawczych rozwijających się niezależnie od instytucjonalizacji badań artystycznych na Zachodzie oraz poprzedzających popularyzację tego pojęcia w Polsce. Chcemy przy tym zaznaczyć, że ich źródeł można szukać nie tylko w obszarze, na którym skupiamy się w tym numerze, ale również w innych historycznych praktykach transdyscyplinarnych, takich jak neoawangarda i koncepcje Jerzego Ludwińskiego czy kontrkultura teatralna.

W kolejnych odsłonach cyklu będziemy przedstawiać prace odnoszące się przede wszystkim do współczesnych performatywnych praktyk artystyczno-badawczych, wyrastających z różnych dyscyplin, środowisk i kontekstów instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych. Prezentują one odmienne sposoby rozumienia i praktykowania badań artystycznych, nierzadko polemiczne wobec ujęcia zarysowanego w rozmowie Byszewskiego, Dworakowskiej, Grębeckiej i Sosnowskiej.

Publikowane cyklicznie bloki włączą się w ożywiony obecnie dyskurs refleksji nad badaniami artystycznymi (*vide* nadchodzący numer pisma „Widok", poświęcony badaniom artystycznym jako praktykom zaawansowanym, pod redakcją Michała Matuszewskiego, Krzysztofa Pijarskiego i Tytusa Szabelskiego-Różniaka czy projekt „Badania oparte na praktyce: analiza praktyk badawczych, publikacji i wpływu społecznego w Belgii-Flandrii, Polsce i Szwajcarii", realizowany przez drę Kamilę Lewandowską i drę Zofię Smolarską-Korkmaz na Uniwersytecie Warszawskim), uzupełniając go o niewyodrębnione dotychczas pole problemowe i perspektywy ujęcia performatywnych praktyk badawczo-artystycznych. Mamy nadzieję, że cykl pozwoli pokazać zarówno różnorodność sposobów ich rozumienia i praktykowania w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej, jak również ich możliwości i ograniczenia poznawcze, a także instytucjonalne, ekonomiczne i

polityczne uwarunkowania oraz związane z nimi wyzwania. Liczymy, że publikowane w „Didaskaliach” teksty staną się punktem wyjścia do dalszych dyskusji i polemik.

Wzór cytowania:

Kwaśniewska-Mikuła, Monika; Majewska, Anna; Reznik, Zofia, *Wstęp. Badania artystyczne w sztukach performatywnych w Europie Środkowo-Wschodniej*, „Didaskalia. Gazeta Teatralna” 2026, nr 195, https://didaskalia.pl/pl/artykul/wstep-badania-artystyczne-w-sztukach-performatywnych-w-europie-srodkowo-wschodniej.

## Autor/ka

Monika Kwaśniewska-Mikuła Anna Majewska Zofia Reznik

---

**Źródło:**
*https://didaskalia.pl/artykul/wstep-badania-artystyczne-w-sztukach-performatywnych-w-europie-srodkowo-wschodniej*